

**ШКОЛЫ, НАПРАВЛЕНИЯ,
ДОСТИЖЕНИЯ**

Ю. А. Карпенко, Д. Г. Бучко, Я. П. Редьква

ЧЕРНІВЕЦЬКА ОНОМАСТИЧНА ШКОЛА

Укл. Цим повідомленням редакційна колегія журналу «Λογος ονομαστικῆς» відкриває нову рубрику, у якій передбачено низку публікацій з історії розвитку ономастичних досліджень в Україні. Вибір матеріалу для першого “колажу” зумовлений кількома факторами. По-перше, самий задум сформувався під час обговорення питань історії ономастики в Україні на XII Міжнародній ономастичній конференції, яка проходила на базі Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (31 жовтня – 3 листопада 2007 р.). По-друге, саме тут, задовго до офіційного визнання ономастики самостійною наукою (Париж, 1930 р.), протягом тривалого часу вже проводили перші ономастичні пошуки досвідчені фахівці, а також аматори ономастичної справи, захоплені таємницями регіональної онімії. По-третє, перше в Україні й СРСП ономастичне дослідження, що завершилося захистом докторської дисертації, виконувалося також у Чернівецькому університеті Ю. О. Карпенком, який став засновником регулярних ономастичних розвідок спочатку у Чернівецькому, а потім в Одеському університетах.

Короткі відомості стосовно розвитку на Буковині ономастичних досліджень представили поодиночі член редколегії журналу Ю. О. Карпенко (Одеса) і два члени редакційної ради журналу Д. Г. Бучко (Тернопіль) і Я. П. Редьква (Чернівці). І хоч в деяких моментах траплялися повтори, це не була різноголосиця. Один матеріал доповнював інші, другий уточнював. З відома авторів і за їх згодою, передані до редакції тексти разом з інформацією, отриманою під час листування, e-mail і телефонних контактів, подані не окремо один від одного і не в повному обсязі, а у формі “розмови”, в якій у поліфонії голосів виникає певне враження про Чернівецьку ономастику, одну з найстарших в Україні. Задля гармонійності викладу знадобилось укладацьке втручання. Воно позначене у тексті відповідною поміткою.

ДЖЕРЕЛА

Укл. Славне своїм університетом, заснованим ще у 1875 році, місто Чернівці – адміністративний центр північної Буковини, де у порослих буковими лісами узгір'ях ще у першому тисячолітті нашої ери оселилися східнослов'янські племена тиверців та білих хорватів. У процесі складного й інколи драматичного етногенезу сформувалася в цих місцях унікальна топонімійна система передгір'я Карпат. Тому й не дивно, що тут зародилися спочатку спорадичні, а потім вже й регулярні ономастичні дослідження.

Я. П. Редьква. Матеріал більшості досліджень чернівецьких ономастів відбиває регіональні особливості розвитку онімів в одному з найархаїчніших і водночас наймальовничіших куточків України – на Буковині.

Ю. О. Карпенко. Хоронім Буковина істотно змінював свою територію в часі. З часів Австро-Угорщини Буковиною іменувалася тільки західна частина сучасної Чернівецької області України – до лінії Хотин – Новоселиця. Територія на схід від цієї лінії складала частину Бессарабії, яка входила до складу Російської імперії. З 1918 р. і Бессарабія, і вся Буковина увійшла до складу Румунії. Ми говоримо “вся Буковина”, тому що в складі Чернівецької області України знаходиться тільки північна частина Буковини. Вираз *Північна Буковина* і досі нерідко вживається. Існує також *Південна Буковина* з центром у м. Сучава. Вона теж увійшла до Австро-Угорщини, а з 1918 р. – до Румунії, де перебуває й нині. Українців у Південній Буковині мешкає багатенько. І вони тут не мігранти, а автохтони, бо це древня руська земля, що входила ще до складу Київської Русі.

Д. Г. Бучко. Топонімія Буковини, на нашу думку, мусила стати об’єктом монографічних досліджень з багатьох причин: по-перше, тому, що назви тутешніх населених пунктів мають відносно добре засвідчення в давніх історичних пам’ятках, починаючи з XIV ст.; по-друге, тому, що ці назви в багатьох найдавніших грамотах подані староукраїнською мовою, а щойно згодом ці ж назви фіксуються вже молдавською (румунською) чи німецькою мовами, що спричинилося до пізніших фонетичних і граматичних видозмін від уживаних у народі назв населених пунктів.

Ю. О. Карпенко. Що торкається джерел вивчення буковинської ономастики, то тут найголовніше – запис з уст місцевого населення та робота з текстами старих грамот молдовських господарів (вони писалися до 16 ст. староукраїнською мовою). Існують хороші видання цих дорогоцінних текстів – І. Богдана (1913), М. Костекеску (1931-1932), Константінеску (1967) та ін. З пізніших джерел, вже австро-угорського походження, заслуговує на виділення книжка D. Werenka «Topographie der Bukowina zur ihrer Erwerbung durch Oesterreich¹ (1774-1785)» (Чернівці, 1895). У цій збірці вміщено список ойконімів, укладений самим Веренкою (з певним аналізом цього списку), а також ряд старих подібних списків, зокрема таблиця назв населених пунктів, що знаходяться в Буковинській окрузі 1776 р., дуже важлива Генеральна карта Буковини, складена в 1774 р. майором Ф. Мігом та ін.

Д. Г. Бучко. Джерелами дослідження для ономастичної були й залишаються численні грамоти волоських (молдавських) воєвод, починаючи від Стефана Великого, які були опубліковані в багатьох виданнях. А найповнішими і найдостовірні-

шими є збірки грамот, видані І. Богданом, М. Костекеску, Ф. Баланом, а ще великий матеріал містить багатомне видання різних історичних документів Г. Гібанеску та ін. Сюди ж можна додати німецькомовну науково-популярну книжку Д. Веренки.

ПІДМУРОК

Ю. О. Карпенко. Ономастичне вивчення Буковини розпочав Мирон Михайлович Кордуба (1876-1947), який у 1901-1920 рр. працював викладачем української гімназії у Чернівцях і давав своїм учням завдання: скласти план-схему й точно описати всі назви свого села та його околиць. Значна частина цих схем збереглася в рукописному відділенні Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника².

Укл. 2 травня 1898 р. М. Кордуба здобув науковий ступінь доктора філософії у Віденському університеті і почав працювати над габілітаційною дисертацією. Проте йому було відмовлено у науковій стипендії, що й спонукало покинути Відень наприкінці 1900 року й переїхати до Чернівців. Тут не без впливу фундатора РІТ³ професора кафедри історії Східної Європи у Чернівецькому університеті В. Мільковича та за його

² Наводимо деякі бібліографічні відомості щодо ономастичних праць М. Кордуби, які зберігаються у Відділі рукописів наукової бібліотеки ім. В. Стефаника Національної академії наук України (ЛНБ) та у Державному архіві Львівської області (ДАЛО) у Львові.

А. Матеріали до географічного словника Галичини і Буковини. Карти населених пунктів // ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України, відділ рукописів, ф. 61 (М. Кордуба), спр. 1, 65 арк.

В. Матеріали до географічного словника Галичини. Виписки назв населених пунктів, їх частин і повіту, до якого вони належать // ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України, відділ рукописів, ф. 61 (М. Кордуба), спр. 2, 163 арк.

С. Матеріали до географічного словника Галичини. Записки про населені пункти (географічні, топографічні, історичні та інші відомості). Ч. I. // ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України, відділ рукописів, ф. 61 (М. Кордуба), спр. 3, 500 арк.

Д. Матеріали до збірки топографічних назв // ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України, відділ рукописів, ф. 61 (М. Кордуба), спр. 6, 126 арк.

Е. Картотека географічних назв з бібліографічними посиланнями // ДАЛО, ф. Р. 2923, оп. 1, спр. 80, 883 арк.

³ РІТ – Руське історичне товариство. Засноване 12 липня 1902 р. у Чернівцях.

¹ Топографія Буковини при набутті її Австрією (1774-1785). (Всі примітки, перелік літератури й бібліографічні дані укладача “колажу”).

пропозицією М. Кордуба починає складати “грунтові карти” і (у відповідності з розробленою УІТ методикою) звертає особливу увагу на назви земель (наділів), річок, лісів і пагорбів на Буковині. “М. Кордуба став збирачем і дослідником української топонімії з чернівецьких часів, і роль В. Мільковича тут незаперечна” [Федорів, с. 13].

Я. П. Редька. 12 липня 1902 року в Чернівцях було створене руське історичне товариство. Мета його, як сказано в статуті, – “розвивати й підтримувати розвиток історичних, етнографічних, статистичних наук та історії мистецтва, з особливим акцентом на галицькій і буковинській Русі”. Цього ж дня відбулися установчі збори товариства, на які прийшло понад 30 осіб (з них 27 записалося в його члени).

З вітальним словом виступив професор Чернівецького університету Володимир Милькович, який доклав найбільше зусиль у справу заснування товариства як центру наукового життя на Буковині. Тоді ж було обрано керівний склад товариства: професор Володимир Милькович – голова товариства; професор університету Стефан Смаль-Стоцький – заступник голови; секретар – професор семінарії Осип Маковей; касир (скарбник) – професор гімназії Мирон Кордуба. Товариство мало за девіз: “Наука. Бо наука – це добробут і сила”. В день створення товариства новообраний голова виступив із програмною доповіддю, яка стосувалася співпраці істориків із картографами в справі створення історичних ґрунтових карт. Найбільша увага в цій справі мала би приділятися принципам подачі на картах сіл, лісів, рік, потоків, підвищень рельєфу, розташування ґрунтів. Такі карти, на думку, професора Мильковича, змогли би до певної міри пояснити походження назв сіл і “були би важним причинком для історії”. На цій підставі В. Мильковича ми можемо по праву вважати натхненником ономастичних досліджень буковинської і галицької Русі. Особливу надію в цій справі члени товариства покладали на сільських вчителів.

Д. Г. Бучко. На початку ХХ ст. збір і вивчення топонімії Буковини, а пізніше й Галичини розпочав видатний український історик і географ Мирон Кордуба, який першим в Україні збирав ономастичний матеріал експедиційним шляхом, залучивши до цього і учнів старших класів гімназії. На основі зібраних матеріалів з мікротопонімії Буковини учений установив місце знаходження літописного міста *Хмелів*, яке входило до складу т. зв. *Шипинської землі*, із-за якої тривала суперечка між молдавським воеводою і польським королем. *Шипинську землю* творили міста *Хотинь*, *Василів*, *Цецин* і *Хмелів*. Якщо місце знаходження названих міст сьогодні відоме – *Хотинь* (тепер м. Хотин над

Дністром), *Василів* (село над Дністром) і *Цецин* (частина м. Чернівці), то сліди м. *Хмелева* затерлися⁴.

Спираючись на дані мікротопонімії, учений встановив його розміщення на околицях сучасного смт. Вашківці, в якому одна з найдавніших вулиць називається *Хмелівська*, місцевість біля цього селища називається *Хмелище*, ближнє село називається *Замістя*, а на самій місцевості виявлено велику кількість черепків з доби княжих часів.

Ю. О. Карпенко. У радянський період першою солідною публікацією з нашої теми стала стаття Максима Володимировича Сергієвського «Топонимия Бессарабии и её свидетельство о процессе заселения территории» [25].

Якщо М. Кордуба та М. Сергієвський зробили вагомий внесок, фактично розпочавши ономастичне вивчення західної та східної частин Чернівецької області, то стаття Б. Ф. Ляшука «До походження географічних назв на території Покутсько-Буковинських Карпат і прилеглих районів», видана 1962 р. у «Віснику Львівського державного університету» (Вип. 1), з топонімічного погляду є досить примітивною і не піднімається вище рівня народної етимології.

Д. Г. Бучко. Характерно, що через 30 років Ю. О. Карпенко, не знаючи про працю М. Кордуби (його рукописи знаходилися у спецфондах м. Львова), теж на основі мікротопонімії встановив локалізацію цього міста (*Хмелева*. – *Ред.*).

Ю. О. Карпенко. Я користувався ними (*схеми М. М. Кордуби*. – *Ред.*) в 1970 р. Це переважно дуже змістовні матеріали. Вони фіксують багато мікротопонімії, що дозволяє зіставляти те, що було в 10-20 рр. ХХ ст. з нинішнім станом. Тека з матеріалами М. Кордуби, оскільки за радянської влади його прізвище викликало сумніви (а чи не націоналіст?), зберігалася в бібліотеці “зашифровано”: Тека «Матеріали до Словника географічного Буковини і Галичини».

М. Кордуба у топонімічному вивченні Буковини не обмежився збиранням матеріалу. Перша його публікація про буковинську топонімію з’явилася 17 квітня 1905 р. у газеті «Буковина»: «Найдавніші оселі на Буковині», що встановлювалося переважно топонімічним шляхом – структурою назви. Пізніше вже у Львові, вчений видав кілька топонімічних статей і книжечку, де сформулював немало наукових, розумних топонімічних думок: «Земля є свідком минулого. Географічні назви як історичне джерело» (1924), «Що кажуть нам назви осель?» (1938), «Нові джерела до всесвітньої та рідної історії» («Історичний журнал». – Львів, 1929. – №23).

Укл. Топонімічну діяльність М. Кордуби досить докладно описав Д. Г. Бучко в статті «М. М. Кордуба – збирач і дослідник української топонімії» [1].

⁴ Див. працю М. Кордуби

ЗАСАДИ

Укл. Вважаємо за доцільне саме у цій частині публікації процитувати фрагмент приватного листа Ю. О. Карпенка до укладача “колажу”.

Ю. О. Карпенко. Кандидатську дисертацію я писав про історію українських числівників. І за півроку до завершення аспірантського терміну, захистивши свою роботу, числівниками так наситився, що й думати про них не хотів. А в науці щось робити хотілося: почалися болісні пошуки теми, яка б мене привабила. Деякі результати їх відбилися в публікаціях періоду між числівниками та ономастиком: словник мови Івана Вишенського, назви культурних рослин тощо. Справу вирішило кілька розмов з географом В. В. Оникієнком, що працював у тому ж Чернівецькому університеті на географічному факультеті. Він загітував мене зайнятися топонімією, і я досі цим займаюся й дуже вдячний цьому мудрому порадникові.

Д. Г. Бучко. Вивчення генезису та міжмовних інтерференцій у системі ойконімії Буковини стало згодом одними з основних завдань докторської дисертації Ю. Карпенка, яку він захистив у 1967 р. Керуючи кафедрою загального мовознавства і будучи деканом філологічного факультету, учений розпочав активне вивчення топонімії краю, залучивши до цього насамперед студентів і молодих викладачів. З цією метою Ю. Карпенко складає програму спеціального курсу «Українська топоніміка для вищої школи»⁵, публікує «Короткий питальник для збирання топонімічних назв Чернівецької області» (Чернівці, 1961р.), окремою брошурою виходить його лекція «Топоніміка і її місце в лексичному складі мови» (Чернівці, 1962) та ін. Він першим з українських ономастів видав у 60-х роках ХХ ст. трьома випусками діахронічне дослідження назв поселень Буковини: «Топоніміка гірських районів Чернівецької області» (Чернівці, 1964), «Топонімія центральних районів Чернівецької області» (Чернівці, 1965), «Топонімія східних районів Чернівецької області» (Чернівці, 1965)⁶. Завдяки зусиллям цього вченого, Чернівецький університет стає провідним навчальним закладом серед інших тодішніх подібних закладів України і Союзу щодо вивчення власних назв у синхронії та діахронії. Виняткові

⁵ Точна назва публікації: Про проект програми спецкурсу з української топоніміки для вищої школи // Питання топоніміки та ономастики. – Київ: Вид-во АН УРСР, 1962. – С.178-181. Тут представлена складена у 1959 році програма з української топонімії [5], подано розрахунок годин і короткі характеристики кожної теми.

⁶ Докладний опис вказаних випусків (за даними бібліографічного покажчика [2]) наведений у переліку літератури під № 16-18. Всі вони були конспектами лекцій.

заслуги Ю. Карпенка не лише у його ґрунтовному вивченні ойконімії краю, але й у глибокому дослідженні ним структури й етимології гідронімії та мікротопонімії.

Укл. Вагому роль у творчості Ю. О. Карпенка, а разом і у становленні Чернівецької школи ономастики відіграли пошуки 1958-1963 років. За даними бібліографічного покажчика [2], початок праці Ю. О. Карпенка над впровадженням ономастичних досліджень у Чернівецькому університеті можна віднести на 1958 рік. У публікаціях цього року [3,4] йшлося про гідронімію Буковини. Вчений етимологізував гідроніми *Тисовець, Брусниця, Бердо, Жижія, Сурша, Сучава, Черлена* й інші. На цій основі доводилась глибока давнина й постійний характер розселення слов'ян по Буковині. З 1959 року починається вже й організаційна робота над пошуком кандидатів і формуванням нової групи дослідників-ономастів. Саме тоді була складена програма спецкурсу [5], були лекції й виступи на кількох конференціях [6, 7, 9, 10, 13 й інші], пошуки своєї (від математичних та статистичних методів дослідження [6, 10] до словотвору [8, 9, 12, 14, 15, 16], і порівняльно-історичних (молдавсько-русько-українських) студій [13, 18] топоніміки Буковини. У 1964-1965 роках посилюється бажання Юрія Олександровича не лише займатися суто науковими дослідженнями, а й пропагувати інтерес до ономастичної науки, точніше – топоніміки серед студентів та наукової молоді. Достатньо звернути увагу на публікацію результатів реалізованої Ю. О. Карпенком програми спецкурсу з української топоніміки та згадані Д. Г. Бучком (див. вище) конспекти лекцій.

Д. Г. Бучко. Ю. Карпенка ми по праву називаємо теоретиком і засновником української літературної ономастики. Він першим в українському мовознавстві розпочав вивчення стилістичних функцій топонімів, пор. «Функції топонімічних назв у творах О. Кобилянської (До питання про топонімічну стилістику)» (1963 р.), «Топоніміка художнього тексту» (1964 р.) та ін. Винятковою є також його заслуга в розробці теоретичних питань ономастики. Підкреслюємо, що йдеться про науковий доробок Ю. Карпенка лише на час перебування його у Чернівецькому університеті, тобто до 1969 р.

Укл. Стосовно літературної ономастики додамо одне зауваження. Ю.О. Карпенко безумовно був першим в Україні дослідником топонімії й відтопонімічних утворень у художній літературі. І саме цим матеріалом протягом кількох років обмежувалося його зацікавлення літературно-художньою онімією⁷. До вивчення інших розрядів власних імен у художній літературі звер-

⁷ Крім названих Д. Г. Бучком, були три доповіді на міжвузівських наукових конференціях з публікацією тез. Подані у переліку літератури під №№ 14, 18 та 19.

талися й інші українські вчені. Серед таких назвемо лише В. М. Михайлова, який почав публікувати результати своїх студій ще у 1954 році, а у 1956 р. захистив дисертаційне дослідження з проблем літературної ономастики, й М. В. Карпенко – дружину Юрія Олександровича. Головні ж досягнення самого Ю. О. Карпенка як дослідника й провідного теоретика літературної ономастики випали вже на роки, коли він працював в Одеському університеті.

Д. Г. Бучко. Ю. Карпенко не лише сам активно досліджував українську онімію, зокрема ойконімію і гідронімію, але й залучив низку молодих і уже досвідчених викладачів-філологів Чернівецького університету до ономастичних студій. Так, Р. У. Таїч досліджувала антропонімію творів М. Є. Салтикова-Щедрина, Г. Є. Лопушанська розпочала вивчення давньогрецької антропонімії у творах «Ілліада» і «Одісея» Гомера, Л. В. Кракалія розпочала збір та вивчення іменника Буковини, Л. М. Адамова вивчала відгідронімні деривати в англійській мові та ін.

Цей короткий огляд наукового та науково-організаційного доробку Ю. О. Карпенка показує не тільки значні здобутки самого вченого, але й потенційні можливості створеної ним групи молодих ономастів. Однак від'їзд Ю. О. Карпенка до Одеси в 1968р., де він очолив кафедру загального і слов'янського мовознавства в Одеському державному університеті, певною мірою ослабив наукові та науково-організаційні можливості шойно зібраної ним групи ономастів. Проте Ю. Карпенко продовжував консультувати своїх підопічних. Продовжували вивчати власні назви різних класів і в різних аспектах: Г. Лопушанська-Бучко (дослідження давньогрецької антропонімії), Р. Таїч (вивчення антропонімії творів М. Є. Салтикова-Щедрина), Б. Л. Кракалія (вивчення іменника Буковини), Л. Адамова (дослідження відойконімних дериватів в англійській мові) та ін.

Але обставини брали своє. І дехто з молодих вчених обрав новий шлях у ономастичних дослідженнях. Р. Таїч, Л. Кракалія та Л. Адамова продовжили працювати під керівництвом Ю. О. Карпенка. І ось, Р. Таїч в 1973 р. захистила під керівництвом Ю. Карпенка дисертацію «Власні назви у творах М. Є. Салтикова-Щедрина», Л. Кракалія під його ж керівництвом захистила кандидатську дисертацію «Антропонімія Радянської Буковини», Л. Адамова теж під керівництвом Ю. Карпенка в 1978 р. захистила кандидатську дисертацію «Катойконімія англійської мови». А от Г. Лопушанська-Бучко після від'їзду Ю. Карпенка в Одесу змінила тему свого дисертаційного дослідження – розпочала збір і вивчення антропонімії Бойківщини в діахронічному аспекті і пізніше, вже в 1986 р. під керівництвом П. П. Чучки захистила кандидатську дисертацію «Прізвища Бойківщини в період їх становлення і в наші дні».

Укл. Д. Г. Бучко, який розпочав дослідження українських ойконімів на *-івці, -инці* ще в Інституті суспільних наук АН України у Львові, вступив у цільову аспірантуру при кафедрі української мови Львівського університету і в 1972 р. захистив (під керівництвом проф. І. Ковалика) кандидатську дисертацію «Топоніми України на *-івці, -инці*».

Д. Г. Бучко. Як бачимо, ономастичні дослідження в Чернівецькому університеті після 1968 р. хоча й послабилися, але не припинилися. Ономастична робота велася тут у трьох аспектах: 1) збір та вивчення онімного матеріалу студентами-філологами під керівництвом викладачів і захист ними курсових і дипломних робіт, 2) участь викладачів у різноманітних наукових конференціях з доповідями і повідомленнями, присвяченими дослідженню різних класів власних назв, 3) рецензування дисертацій та авторефератів ономастичних досліджень з різних наукових центрів України – Львова, Одеси, Києва та ін.

Укл. Після повернення Д. Бучка з цільової аспірантури було відновлено читання спеціального курсу з української ономастики для філологів. Певне пожвавлення в ономастичних дослідженнях серед викладачів Чернівецького університету спостерігалось в кінці 70-х років. Так, викладачі кафедри загального мовознавства Д. Бучко, Г. Бучко і Р. Таїч узяли участь у роботі міжнародної ономастичної конференції «Перспективи розвитку слов'янської ономастики», яка відбулася в Москві у 1977 р. Тоді ж Д. Бучка було включено до складу делегації ономастів України на XIII Міжнародний ономастичний конгрес, що проходив у м. Кракові в 1978 р. Від України у цьому конгресі ще брали участь Ю. Карпенко, Є. Отін, І. Сухомлин, П. Чучка. У середині 80-х років під керівництвом Д. Бучка розпочали свої дисертаційні роботи І. Чеховський, Н. Колесник, Я. Редьква, Н. Рульова, які досліджували різні класи онімів. Переїзд Д.Г. Бучка в 1993 р. до Тернопільського державного університету дещо послабив притік молодих дослідників до Чернівецької школи ономастики. У деяких випадках відбулася заміна наукового керівника.

РОЗВИТОК

Я. П. Редьква. Традиції корифеїв буковинської ономастики підхопила й достойно продовжує плеяда молодих науковців-ономастів. Ось деякі з досягнень двох останніх десятиріч.

У 1990 р. кандидатську дисертацію «Становлення українських прізвищ Буковинського Подністров'я (на матеріалі ревільських переписів першої половини XIX століття)» захистила Л. О. Тарновецька.

І. Г. Чеховський у 1996 році захистив у Чернівецькому університеті дисертацію «*Мікротопонімія Чернівецької області в історичному аспекті (утворення на базі народної географічної термінології)*».

Карпенко Ю. А., Бучко Д. Г., Редьква Я. П.

У 1998 році у Тернопільському державному педагогічному університеті ім. Володимира Гнатюка захистила кандидатську дисертацію «Особові імена в українських народних обрядових піснях» Н. С. Колесник.

У 2003 році у Прикарпатському університеті ім. Василя Стефаника дисертацію «Гідронімія Буковини (назви непротічних вод)» захистила Костик Л.Б.

У 2004 році також у Прикарпатському університеті ім. Василя Стефаника (Івано-Франківськ), захистила кандидатську дисертацію на тему: «Антропонімія Західного Поділля кінця XVIII – XX ст.» Рутьова Н.І.

ПЕРСПЕКТИВИ

Д. Г. Бучко. Сьогодні ономастів Чернівецького національного університету достойно презентують молоді науковці Я. П. Редьква, який досліджує ойконімію давніх Галицької і Львівської земель, і завершив навчання в докторантурі. В докторантурі перебуває і Н. С. Колесник, яка вивчає функціональне навантаження онімії в українських народних піснях. Про науковий і науково-організаційний потенціал цих молодих учених свідчить зокрема прекрасно організована XII Всеукраїнська (міжнародна) наукова ономастична конференція, яка відбулася в Чернівецькому національному університеті. За своєю масштабністю це була чи не найбільша ономастична конференція в слов'янському світі (понад 150 учасників із представництвом ономастів із 11 іноземних держав та більшості регіонів України).

Укл. Н. С. Колесник та Я. П. Редьква у 1998 році захистили дисертації у Тернопільському державному педагогічному університеті ім. Володимира Гнатюка (Я. П. Редьква – «Гідронімія Західного Поділля»; Н. С. Колесник – «Особові імена в українських народних обрядових піснях»). Обидва продовжили наукову кар'єру у докторантурі.

У дослідженні «Ойконімія старожитніх Львівської та Галицької земель (походження, розвиток, основні етапи становлення)», яке планується до захисту як докторська дисертація, Я. П. Редьква проводить етимологічний, словотвірний, семантико-структурний та історичний аналіз назв населених пунктів від часу їхньої першої фіксації

ЛІТЕРАТУРА

1. Бучко Д. Г. М. М. Кордуба – збирач і дослідник української топонімії // Повідомлення Української ономастичної комісії. – К.: Наукова думка, 1967. – Вип. 3. – С. 36-45.
2. Бушуй А. М., Колесник В. А. Библиографический указатель по ономастике, славянскому и общему языкознанию. Профессор Юрий Александрович Карпенко. – Самарканд, 1987. – 82 с.
3. Карпенко Ю. О. До питання про слов'янські назви річок Буковини // Доповіді та повідомлення Ужгородського державного університету. Серія філологічна. – Ужгород, 1958. – № 3. – С.30-31.
4. Карпенко Ю. О. До походження назв буковинських річок (Слов'янські назви) // Вісті Чернівецького відділу Географічного товариства Союзу РСР. – Чернівці, 1958. – Вип. 1. – С.181-192.
5. Карпенко Ю. О. Програма спеціального курсу «Українська топоніміка». – Чернівці, 1959. – 10 с.; (повторне видання 1966 р. – 11 с.).

і до наших днів. Водночас ведеться робота над укладанням історико-етимологічного словника ойконімії Львівської та Галицької земель. Учений входить до складу редколегії італійського наукового ономастичного часопису «Rivista Italiana di Onomastica» (Рим, Італія); є членом Міжнародної Асоціації Ономастичних наук – ICOS (Брюссель, Бельгія).

Я. П. Редьква. Н.С. Колесник як у кандидатській дисертації, так і у докторському дослідженні відстоює окремішність фольклорної ономастики як специфічного напрямку ономастичних досліджень та вивчає у максимально повному обсязі кількісний та якісний склад функціональних особливостей українських фольклорних особових імен.

Оскільки за останні десятиліття з'явилися не тільки нові ідеї, нові підходи у вивченні власних назв, але й нові напрями ономастичних досліджень (наприклад, когнітивна ономастика). Н.С. Колесник звернулася до теоретичних проблем функціонування власних назв у текстах усної народної творчості. Зрештою такий підхід став пріоритетом чернівецької ономастичної школи. Дослідниця першочерговим завданням вважає аналіз мовної природи і статусу в тексті так званих фольклорних онімів, які, на її думку, варто аналізувати на образному і концептуальному рівнях, залучаючи дослідницький інвентар нині актуальних і перспективних лінгвістичних дисциплін: когнітивної ономастики, лінгвокультурології, лінгвістики тексту, лінгвопоетики тощо.

Укл. Матеріалів для висвітлення історії розвитку ономастичних розвідок у Чернівецькому університеті вистачило б на добру монографію, а можливо й не на одну. Ми ж, представляючи ономастичні науки у цьому дослідницькому закладі, хотіли, перш за все, показати як визначну роль особистостей окремих ономастів, так і роль колективних зусиль у формуванні школи, яка стала родючим ґрунтом не лише для плекання власних наукових кадрів, а й сприяла розвитку щонайменше двох ономастичних центрів в Україні – у Тернопільському державному педагогічному університеті ім. Володимира Гнатюка та в Одеському національному університеті ім. І. І. Мечникова.

6. Карпенко Ю. О. Застосування математичних методів у топонімічних дослідженнях // Питання прикладної лінгвістики. Тези доповідей міжвузівської наукової конференції. – Чернівці, 1960. – С.7-8.
7. Карпенко Ю. О. Місце і функції топонімічного матеріалу в обласному словнику буковинських говорів // Питання прикладної лінгвістики. Тези доповідей міжвузівської наукової конференції. – Чернівці, 1960. – С.18-20.
8. Карпенко Ю. А. Словообразование названий населенных пунктов в памятнике конца XIV в. “А се имена всемъ градомъ рускым, и дальнимъ и ближнимъ” // Научный ежегодник Черновицкого гос. ун-та за 1959 год. Отдельный выпуск. Филологический факультет. – Черновцы, 1960. – С. 275-278.
9. Карпенко Ю. О. Відтопонімічні утворення в мові В. Стефаніка // Творчість Василя Стефаніка. Тези доповідей міжвузівської наукової конференції. – Чернівці, 1961. – С.40-42.
10. Карпенко Ю. А. Возможности и пределы статистики в изучении топонимических названий (на украинском материале) // Тезисы докладов межвузовской конференции по применению структурных и статистических методов исследования словарного состава языка. – М., 1961. – С.82-83.
11. Карпенко Ю. О. Короткий питальник для збирання топонімічних назв Чернівецької області. – Чернівці, 1961. – 9 с.
12. Карпенко Ю. О. Словотвір сучасних назв населених пунктів Чернівецької області // Праці X Республіканської діалектологічної наради. – Київ: Вид-во АН УРСР, 1961. – С.169-175.
13. Карпенко Ю. О. Слов’янський і романський елементи в топоніміці Буковини // Тези доповідей IV міжвузівської республіканської славістичної конференції. – Одеса, 1961. – С.67-69.
14. Відтопонімічні утворення в мові В. Стефаніка // Творчість Василя Стефаніка. Тези доповідей міжвузівської наукової конференції. – Чернівці, 1961. – С.40-42.
15. Карпенко Ю. О. Давньоруська основа словотвору української топоніміки // Питання історичного розвитку української мови. – Харків, 1962. – С.290-297.
16. Карпенко Ю. О. РОШОШ (Роша), Рошешний, Росошани, Чернівецької області та споріднені топоніми України // Питання топоніміки та ономастики. – Київ: Вид-во АН УРСР, 1962. – С.72-79.
17. Карпенко Ю. О. Топоніміка і її місце в лексичному складі мови (Лекція). – Чернівці, 1962. – 23 с.
18. Карпенко Ю. А. Взаимодействие украинского и молдавского языков в топонимике Буковины // Региональное совещание по молдавско-русско-украинским языковым, литературным и фольклорным взаимосвязям. Тезисы докладов. – Кишинев, 1963. – С.32-33.
19. Карпенко Ю. А. Стилистические возможности топонимических названий // Питання стилістики української мови в її взаємозв’язку з іншими слов’янськими мовами. Тези доповідей міжвузівської наукової конференції / Відп. редактор Ю. О. Карпенко. – Чернівці, 1963. – С. 17-20.
20. Карпенко Ю. О. Топоніміка художнього тексту. (На матеріалі повісті О. Ю. Кобилянської «В неділю рано зілля копала») // Тези доповідей наукової сесії Чернівецького ун-ту. Секція філол наук. – Чернівці, 1964. – С. 73-77.
21. Карпенко Ю. О. Топоніміка гірських районів Чернівецької області. Конспект лекцій. – Чернівці, 1964. – 80 с.
22. Карпенко Ю. О. Топонімія центральних районів Чернівецької області. Конспект лекцій. – Чернівці, 1964. – 76 с.
23. Карпенко Ю. О. Топонімія східних районів Чернівецької області. Конспект лекцій. – Чернівці, 1965. – 62 с.
24. Кордуба М. Найдавніші оселі на Буковині // Газ. «Буковина». – 17 квітня 1905 р.
25. Сергиевский М. В. Топонимия Бессарабии и её свидетельство о процессе заселения территории // Известия АН СССР. Отделение литературы и языка. – М., 1946. – Т.5, вып.4. – С.333-350.
26. Федорів І. Мирон Кордуба як вчений: життя і діяльність // Історія української географії. Всеукраїнський науково-теоретичний часопис. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2006. – Випуск 2 (14). – С.11-22.
27. Werenka D. Topographie der Bukowina zur Zeit ihrer Erwerbung durch Oesterreich (1774-1785). – Чернівці, 1885 р.

Уклав В. М. Калінкін